

Funkcjonowanie systemu pomocy materialnej dla studentów w Polsce opiera się na przepisach ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Finansowe wspieranie kształcenia odbywa się głównie poprzez bezzwrotne świadczenia z budżetu państwa. Środki trafiają do uczelni w formie dotacji podmiotowej, przyznawanej na dany rok kalendarzowy. Zasady te obejmują studentów zarówno uczelni publicznych, jak i niepublicznych, a także uczelni wyznaniowych, zapewniając równy dostęp do kształcenia. O przyznanie świadczeń mogą ubiegać się studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, kształcący się na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz na jednolitych studiach magisterskich, bez względu na wiek.

Rektor, działając w porozumieniu z samorządem studenckim, ustala regulamin świadczeń dla studentów. Dokument ten jest fundamentalny dla funkcjonowania systemu na poziomie danej uczelni - to w nim określa się wysokość poszczególnych świadczeń lub sposób jej wyliczania, a także szczegółowe kryteria i tryb ich przyznawania. Regulamin precyzuje również sposób dokumentowania sytuacji materialnej studenta oraz skład komisji stypendialnych. Choć ramy prawne są ogólnokrajowe, konkretne kwoty przeznaczone na stypendia rektora czy socjalne mogą różnić się między poszczególnymi uczelniami w zależności od otrzymanej dotacji i przyjętej polityki podziału środków.

Proces przyznawania środków odbywa się na wniosek studenta, a decyzje administracyjne wydaje rektor lub, na wniosek samorządu studenckiego, komisja stypendialna oraz odwoławcza komisja stypendialna. Stypendia wypłacane są co miesiąc przez okres do 10 miesięcy w roku akademickim.

W obszarze stypendium socjalnego podstawą są kryteria dochodowe. Świadczenie przysługuje studentom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, przy czym głównym wyznacznikiem jest miesięczny dochód na osobę w rodzinie. Próg dochodowy uprawniający do stypendium jest ściśle powiązany z gospodarką krajową – nie może on przekraczać 45% minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na rok poprzedzający rok akademicki. W roku akademickim 2025/2026 maksymalny dochód na osobę w rodzinie uprawniający do świadczenia wynosi 1 908,9 zł netto. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, na przykład gdy student ponosi zwiększone koszty utrzymania z tytułu zamieszkania w domu studenckim lub innym obiekcie poza miejscem stałego

zamieszkania, może on otrzymać stypendium socjalne w zwiększonej wysokości. Do dochodu nie wlicza się m.in. stypendiów naukowych, sportowych czy świadczeń z pomocy społecznej.

Stypendium rektora ma charakter motywacyjny. Jest ono przyznawane studentom, którzy uzyskali wyróżniające wyniki w nauce, posiadają osiągnięcia naukowe lub artystyczne bądź legitymują się osiągnięciami sportowymi we współzawodnictwie co najmniej na poziomie krajowym. Stypendium rektora może otrzymać nie więcej niż 10% studentów na określonym kierunku studiów. Jeśli na kierunku studiuje mniej niż 10 osób, świadczenie może otrzymać jedna osoba. Wyjątkiem od procedury są studenci pierwszego roku, którzy zostali przyjęci na studia w roku złożenia matury jako laureaci olimpiad międzynarodowych lub centralnych albo medaliści mistrzostw Polski w sporcie – otrzymują oni stypendium obligatoryjnie i nie wlicza się ich do wspomnianego limitu 10%.

Ustawa pozwala na równoczesne pobieranie stypendium socjalnego oraz stypendium rektora, o ile student spełnia odrębne kryteria dla każdego z nich. Jednakże, ustawodawca wprowadził górny limit łącznej miesięcznej kwoty stypendium socjalnego i stypendium rektora. Suma ta nie może być wyższa niż 38% wynagrodzenia profesora. Obecnie kwota ta wynosi 3 560,6 zł.

Istnieją również ograniczenia dotyczące liczby kierunków i czasu trwania studiów. Student kształcący się równocześnie na kilku kierunkach może otrzymywać świadczenie danego rodzaju (np. stypendium rektora) tylko na jednym, wskazanym przez siebie kierunku. Ponadto, świadczenia przysługują przez łączny okres 12 semestrów bez względu na to, czy student je faktycznie pobierał. W ramach tego limitu na studiach pierwszego stopnia świadczenia można pobierać przez maksymalnie 9 semestrów, a na studiach drugiego stopnia przez 7 semestrów. Dla jednolitych studiów magisterskich trwających 11 lub 12 semestrów, okres ten wydłuża się do 14 semestrów. System wyklucza z pomocy materialnej osoby, które posiadają już tytuł zawodowy magistra, a także osoby z tytułem licencjata lub inżyniera, które ponownie podjęły studia pierwszego stopnia.

Istotnym elementem systemu pomocy materialnej jest stypendium dla osób niepełnosprawnych, które wyróżnia się na tle innych świadczeń brakiem kryterium dochodowego. Zgodnie z przepisami ustawy, stypendium to może otrzymać student, który legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności, orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Do katalogu dokumentów uprawniających wlicza się również orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, orzeczenia o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów oraz orzeczenia o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. Świadczenie jest niezależne od sytuacji materialnej studenta. System przewiduje również szczególne zasady dotyczące okresu przysługiwania tego wsparcia, które stanowią wyjątek od ogólnych reguł limitowania pomocy do 12 semestrów. W przypadku gdy niepełnosprawność powstała w trakcie studiów lub dopiero po uzyskaniu tytułu zawodowego, student zyskuje prawo do otrzymywania stypendium dla osób niepełnosprawnych przez dodatkowy okres 12 semestrów. Przepis ten umożliwia realne wsparcie w procesie przekwalifikowania się lub kontynuacji nauki osobom, których sytuacja zdrowotna uległa pogorszeniu, nawet jeśli wyczerpały one już standardową pulę semestrów przewidzianą dla innych świadczeń. Podobnie jak inne stypendia, świadczenie to może być łączone z innymi formami pomocy, takimi jak stypendium rektora czy socjalne, przy zachowaniu odpowiednich procedur.

Uzupełniającą formą pomocy finansowej, mającą charakter doraźny, jest zapomoga - świadczenie przewidziane dla studenta, który znalazł się przejściowo w trudnej sytuacji życiowej. Ustawodawca definiuje tę sytuację bardzo szeroko, wskazując, że należy przez nią rozumieć ogół warunków materialnych, rodzinnych, społecznych czy zdrowotnych, w jakich znalazła się rodzina studenta, a które spowodowały przejściowe problemy w spełnianiu potrzeb materialnych. Oznacza to, że katalog zdarzeń uprawniających do ubiegania się o to wsparcie jest otwarty i może obejmować nagle wypadki losowe, chorobę, utratę pracy przez członka rodziny czy inne gwałtowne zmiany w sytuacji bytowej.

W odróżnieniu od stypendiów, zapomoga jest świadczeniem jednorazowym. System wprowadza jednak limit częstotliwości przyznawania tego wsparcia – student może otrzymać zapomogę nie częściej niż dwa razy w roku akademickim. Szczegółowy tryb oraz sposób udokumentowania trudnej sytuacji życiowej określa regulamin świadczeń. Zapomoga nie wyklucza możliwości pobierania równocześnie innych stypendiów.

